herpy

AGAMER

Egyptian Spiny-tailed Lizard

Uromastyx aegyptia

Uromastyx aegyptia er den største tornhale: en tung, planteædende ørkenøgle fra Egypten, Mellemøsten og Den Arabiske Halvø, der kan blive op til 76 cm og veje 2,5 kg. Den graver dybe huler, soler sig i stærk varme og kræver et meget stort, tørt terrarie med kraftig UVB. Arten er sårbar i naturen og passer kun til en erfaren holder med god plads.

Familie: Agamidae Tidligere navn: *Stellio spinipes; Uromastyx leptieni; Uromastyx microlepis* Udgivet 16. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**40-76 cm** total længde inkl. hale
Vægt	**1.000-2.500 g**
Levetid	**15-30 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Jordboende og gravende**
Biotop	**Ørken og halvørken**
Sværhedsgrad	**Erfaren**

PASNING

Min. terrarie	**240 × 120 × 120 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**27-32 °C**
Hotspot	**50-55 °C**
Temperatur, nat	**18-22 °C**
Luftfugtighed	**20-30 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 3
Vinterhvile	**16-22 °C** 8-12 uger
Kost	**Planter**
Holdes	**Enkeltvis eller parvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**6-23 æg**
Inkubation	**56-84 dage** ved 33-34 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Appendiks II**
EU-bilag	**Bilag B**
IUCN	**Sårbar (VU)**

Arten står på CITES liste II og i EU's bilag B som alle arter af Uromastyx. Handel over grænser kræver CITES- og EU-dokumenter, som udstedes af Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (SGAV) efter bekendtgørelse nr. 1588 af 9.12.2024. Ingen agamer står på den danske liste over dyr, som private ikke må holde (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015). Bed sælger om dokumentation for dyrets herkomst.

Om arten

Uromastyx aegyptia er den største art i slægten. Voksne dyr er over 40 cm lange og vejer omkring 1 kg, og de største bliver op til 76 cm og 2,5 kg. Til sammenligning bliver de fleste andre tornhaler 25-50 cm. Kroppen er bred og tung, benene er korte og stærke, og den flade hale er dækket af kranse af spidse skæl. Halen bruges som våben i hulens indgang. Voksne dyr er ofte grå til gråbrune, men kan blive lyst gule, når de er varme.

Der skelnes mellem tre underarter: nominatformen *U. a. aegyptia* fra Egypten, *U. a. microlepis* fra det meste af Den Arabiske Halvø, Irak og Irans kyst og *U. a. leptieni* fra Oman og De Forenede Arabiske Emirater. Den sidste er mindre end de to andre og bliver op til omkring 50 cm. Navnet *U. leptieni* ses stadig i handlen og i ældre litteratur.

Arten blev beskrevet i 1775. Lokalt kaldes den *ḍabb* (dhab), og den er jaget for kød og skind. Voksne dyr er rolige og kraftfulde, men forsvarer sig med halen, hvis de bliver presset. Størrelsen gør arten til en krævende opgave: den skal have et terrarie, der fylder som et lille rum, og store mængder friske planter hver dag. *U. aegyptia* passer derfor kun til en erfaren holder med god plads.

Udbredelse og levested

Uromastyx aegyptia lever i Egypten øst for Nilen og på Sinai, i Israel, Jordan, Syrien, Irak, det vestlige Iran, Saudi-Arabien, Kuwait, Qatar, De Forenede Arabiske Emirater, Oman og Yemen. Underarten *U. a. leptieni* findes i Oman og De Forenede Arabiske Emirater, fra egnen ved Muscat over kystsletten Batina og de østlige udløbere af Hajar-bjergene til Musandam-halvøen. *U. a. microlepis* lever i ørkener og halvørkener på Den Arabiske Halvø og i nabolandene.

Udbredelsen er pletvis, og arten er sjælden i store dele af sit område. Den regnes som sårbar (VU), og bestanden går tilbage på grund af tab af levesteder og jagt.

> **Oprindelig udbredelse:** Egypten, Israel, Jordan, Syrien, Irak, Iran, Saudi-Arabien, Kuwait, Qatar, De Forenede Arabiske Emirater, Oman og Yemen.

LEVESTED

Uromastyx aegyptia lever i flade til let bølgende ørkener og halvørkener med groft sand, grus eller sten og spredt buskvækst, fx saltbuske, bukketorn og enkelte akacietræer, op til omkring 1.500 m over havet. Dyrene foretrækker steder med lidt, men ikke helt manglende plantedække. De graver huler, der kan blive over 10 m lange og op til 1,8 m dybe. Hulen holder temperatur og fugtighed stabile: 30 cm under indgangen er der i gennemsnit 6 °C køligere end udenfor. Dyrene bruger den som tilflugtssted for middagsheden, om natten og under vinterhvilen.

Arten er dagaktiv og stærkt styret af temperaturen. Om sommeren kan luften nå 43-50 °C, og aktive dyr har en kropstemperatur på omkring 33-42 °C. Den kritiske grænse ligger ved 51 °C. Om foråret kigger dyrene længe ud af hulen med hoved og forben, før de soler sig, og i højsommeren trækker de sig tilbage under den hedeste del af dagen. Det meste af årets aktivitet ligger i foråret og forsommeren. Fra efteråret til februar ses dyrene kun sjældent, på klare dage med en jordtemperatur over 35 °C, og om vinteren ligger de i hulerne ved 10-14 °C. Føden er planter, især urter og blomster i regntiden.

Læs mere: Vinterhvile og årstider

Pasning

TERRARIET

Et voksent dyr skal have et terrarie på mindst 240 × 120 × 120 cm (længde × bredde × højde). Målet følger en enkel tommelfingerregel: terrariet skal være mindst tre gange så langt som dyret og mindst lige så bredt, så et dyr på 70-76 cm kan vende, grave og vælge mellem varme og kølige steder. Højden giver plads til en dyb bund og til varmelamper og UVB-rør i den rigtige afstand over solpladsen. Et terrarie i den størrelse er i praksis et selvbygget møbel af træ, PVC eller plast med glasdøre eller store åbne fronter. Mindre dyr, fx af underarten *U. a. leptieni*, der bliver omkring 50 cm, kan klare sig med 180 × 60 × 60 cm. Unge dyr kan bo i et mindre terrarie en tid, hvis det har samme temperaturgradient, men de vokser hurtigt.

Bunden skal kunne graves i og være mindst 15-20 cm dyb, af fint sand blandet med jord uden gødning og lidt ler, så gangene holder. Hold de øverste par centimeter tørre, og fugt kun lidt i dybden. Undgå kalksand og knuste valnøddeskaller, som kan give tarmtilstopning. Ekskrementer og urinsyre fjernes dagligt, og bunden skiftes helt hver 3.-4. måned. Syge eller sårede dyr flyttes midlertidigt over på køkkenrulle.

Terrariet skal have god ventilation, helst med netlåg. Byg solpladsen af store, flade sten eller skifer under varmelampen, gerne som en stak med mellemrum, så dyret kan krybe ind og vælge sin temperatur. Sæt stenene fast, så de ikke vælter, når et tungt dyr graver under dem. Giv mindst tre store skjul, fordelt mellem den varme og den kølige side. Varmelamper afskærmes, så dyret ikke kan røre dem. Hold ét dyr i hvert terrarie, og hold aldrig forskellige arter af *Uromastyx* sammen.

Læs mere: Lys og UVB Læs mere: Varme og temperatur

TEMPERATUR

Solpladsen skal have en overfladetemperatur på 50-55 °C, målt med et infrarødt termometer lige under lampen. Den kølige side ligger på 27-32 °C. Et så stort dyr og terrarie kræver flere varmelamper, fx to-tre halogenspots på 100 W, så solpladsen er stor nok til hele kroppen. Varmen skal komme ovenfra, aldrig fra en varmemåtte under bunden: dyret flytter sig ikke i tide fra en for varm bund og kan blive forbrændt. Er solpladsen for varm eller for kold, så justér med en dæmper eller ved at hæve eller sænke stenene.

Om natten slukkes varmen, og temperaturen må falde til stuetemperatur, omkring 18-22 °C. Dyret skal hele tiden kunne trække sig væk fra varmen.

I naturen hviler arten fra efteråret til det tidlige forår. I fangenskab kan der gives en kølig vinterhvile: dagslængden kortes ned til 6-8 timer, rumtemperaturen sænkes til 16-22 °C, og solpladsen holdes på omkring 30 °C, så dyret kan varme sig og tømme tarmen. Hvilen varer 8-12 uger; tallene for hvilen er lånt fra slægtens mindre arter. Giv kun vinterhvile til sunde, velnærede dyr, og vej dem før og under hvilen.

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal være lav, omkring 20-30 %, målt ved bunden i den kølige side. Vedvarende høj luftfugtighed gør dyret sygt, så sprøjt ikke terrariet. Bunden fugtes kun lidt i dybden, så gangene holder, og hulerne får et fugtigere mikroklima end overfladen, mens de øverste centimeter er tørre.

Dyret får næsten alt sit vand gennem føden og drikker sjældent. En stor, stabil skål med frisk vand skader ikke i et velventileret terrarie og kan hjælpe tynde eller nyindkøbte dyr. Skift vandet dagligt.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og har brug for kraftigt lys. Brug en stor LED-lampe eller flere lysstofrør på ca. 6500 K som dagslys, adskilt fra varmen; dyrene er mere aktive og æder bedre med det. UVB er nødvendigt: arten hører til Ferguson-zone 3, og T5 HO-rør på 12-14 % over cirka halvdelen af terrariets længde i den varme side skal give et UV-indeks på 4,5-6 ved solpladsen. Rørets afstand afhænger af, om det sidder over eller under nettet; kontrollér med en UV-måler. Skift rørene efter 6-12 måneder eller efter producentens anvisning. Dagen er 12 timer om sommeren og kortere om vinteren.

FODER

Uromastyx aegyptia er planteæder. Omkring 90 % af føden skal være bladgrønt og blomster, ca. 5 % hårde grøntsager og ca. 5 % tørfoder. Et voksent dyr æder store mængder: giv en stor skål med varierede salatblandinger, ruccola, mælkebøtteblade, endivie, pak choi, kålroeblade og lidt grønkål, og spiselige blomster som mælkebøtte, hibiscus, rosenblade og nasturtium, gerne fra egen have og altid uden sprøjtemidler. Hø og græs bliver også ædt. Hårde grøntsager som squash, gulerod og ærter rives fint.

Frø og bælgfrugter hører naturligt med: tørrede, knuste linser og hvid hirse giver protein og fedt, men fører til fedme, hvis de gives oftere end en gang om ugen, og i små mængder. Unger under seks måneder får ingen frø. Frugt er en sjælden godbid, højst et lille stykke en gang om måneden. Insekter er ikke nødvendige; en enkelt støvet melorm eller superorm kan gives en gang imellem.

Unger fodres hver dag med så meget, de kan æde, og voksne fodres 4-5 gange om ugen. Drys maden med kalk og et vitamintilskud to gange om ugen. Bipollen gives ofte i alt for store mængder; lad hellere blomsterne dække behovet.

Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Voksne dyr er rolige og stationære, men territoriale over for artsfæller, især hanner over for hanner. Hold dem enkeltvis. Et par kan kun holdes sammen i et terrarie, der er mindst dobbelt så stort som minimummet, og selv da er det ingen garanti. Unger er mindre territoriale og kan holdes sammen, til de nærmer sig kønsmodenhed.

Et nyt dyr skal have fred i de første uger. Opdrættede dyr falder hurtigst til, mens vildfangne kan være op til seks måneder om det. Har dyret ikke ædt efter to uger, skal en dyrlæge se det. Håndtér ikke dyret i tilvænningen, ud over vejning. Bagefter kan du tilbyde foder fra hånden. Nærm dig langsomt og altid nedefra, aldrig oppefra, for det ligner en rovfugl. Et voksent dyr vejer 1-2,5 kg og kan slå med den kraftige hale, hvis det føler sig presset; løft det nedefra og støt hele kroppen. Hold dyret uden for terrariet i højst en time ad gangen, fordi det har brug for varmen. Vej dyret en gang om måneden, og søg dyrlæge ved stort vægttab. Vask hænder efter kontakt, for krybdyr kan bære salmonella.

Læs mere: Karantæne og hygiejne Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen er som regel slankere end hunnen, har et bredere hoved og mere kraftig farve. Voksne hunner er pæreformede. Kønsforskellene er mest tydelige hos kønsmodne dyr; hos unge er kønnet svært at se.

Alder og størrelse ved kønsmodenhed er ikke dokumenteret for arten. Sæt kun velnærede, fuldvoksne dyr i avl.

PARRING

Avlen er kun sparsomt beskrevet for arten, og tallene i dette og de følgende afsnit er lånt fra slægtens mindre arter, især *U. acanthinura*. Avlen følger en kølig vinterhvile, som sætter dyrene i gang. Efter hvilen øges lyset og temperaturen igen, og først derefter sættes hun og han sammen. Begge skal være i godt huld.

Parringen er voldsom. Hannen cirkler om hunnen, nikker med hovedet og bider sig fast i hendes nakkefold. Selve parringen varer få minutter. Terrariet skal være stort nok til, at hunnen kan undvige. Hold øje med, at hunnen ikke bliver såret, og skil dyrene ad, hvis det går for vidt.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger æggene 4-6 uger efter en vellykket parring. Kuldet er på omkring 6-23 æg alt efter hunnens størrelse, alder og sundhed; en så stor hun ligger formentlig i den høje ende. Sæt en stor lægekasse med en blanding af sand og jord ind i den kølige side i god tid, så hunnen vænner sig til den. Bruger hun den ikke, så flyt den til den varme side. Jorden skal være så fugtig, at gangen holder.

Efter æglægningen er hunnen tydeligt tyndere. Giv hende ro, rigeligt foder og evt. en elektrolytopløsning uden smag. Hun tager som regel det meste af vægten på igen og æder og soler sig normalt inden for 1-2 uger.

INKUBATION

Grav æggene forsigtigt op med handsker på, og læg dem i samme stilling, som de lå, i en lukket beholder med fugtig perlit, der er lige fugtig nok til at klumpe, når man klemmer den. Læg dem et par centimeter fra hinanden. Efter 1-2 dage skal der være dug på beholderens sider; ellers tilsættes lidt vand. Vej beholderne en gang om ugen for at følge fordampningen.

Ved 33-34 °C klækker æggene efter 56-84 dage; højere temperatur giver kortere rugetid.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne holdes enkeltvis eller i små grupper i store terrarier med samme solplads og temperaturgradient som de voksne, eller i store plastkasser. Giv dem mange skjul. Bunden er køkkenrulle, fliser eller bar bund, indtil ungerne er mindst et år.

Ungerne får de samme grønne planter og blomster som de voksne, snittet fint, og fodres hver dag. Frø og tørrede bælgfrugter gives først fra seks måneders alderen. Tynde eller udtørrede unger kan tilbydes vand. Adskil ungerne, før de bliver kønsmodne; de vokser hurtigt og kræver tidligt meget plads.

Sundhed og typiske fejl

De fleste problemer skyldes for lidt varme eller UVB, for høj luftfugtighed og forkert kost:

- Knoglesvind (sekundær nutritionel hyperparathyreoidisme) ved for lidt UVB, kalk og D3.
- Luftvejsbetændelse og slim ved konstant høj luftfugtighed.
- Fedme ved for mange frø og for meget protein, og ved for lidt plads til at bevæge sig.
- Tarmtilstopning ved kalksand, valnøddeskaller og for lav temperatur.
- Forbrændinger fra varmemåtter og ubeskyttede lamper.
- Parasitter hos nyindførte dyr. Hold nye dyr i karantæne i 3-6 måneder.
- Skorpede sår på læberne og huden, som hos tornhaler kan skyldes bakterien *Devriesea agamarum*. Den smitter mellem agamer og kræver dyrlægebehandling og grundig desinfektion af terrariet.
- Æglægningsbesvær hos hunner uden egnet lægeplads.

Et sundt dyr er rundt og fast, har klare øjne og æder regelmæssigt. Vægttab, manglende appetit og sløvhed kræver en dyrlæge med erfaring i krybdyr.

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.